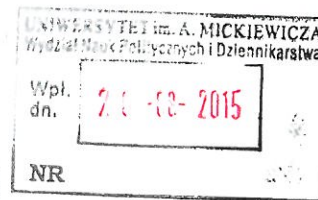

Prof. zw. dr hab. Andrzej Sakson
Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM

Opinia o dorobku naukowym dr Marzenny Giedrojć oraz jej rozprawy habilitacyjnej pt. *Komisja Mniejszości Narodowych i Etnicznych Sejmu jako podmiot polityki etnicznej (1989-2011)*, (Szczecin 2014) stanowiącej podstawę do wystąpienia o nadanie stopnia doktora habilitowanego

I. Charakterystyka dorobku naukowego

Dr Marzena Giedrojć urodziła się w 1960 r. Studia z zakresu historii ukończyła w 1983 r. na Wydziale Humanistycznym Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Szczecinie. Obroniona praca magisterska nosiła tytuł *Endecka koncepcja polskiej polityki zagranicznej w latach 1919-1922*. Stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie historii uzyskała w 1993 r. na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Szczecińskiego. Rozprawa doktorska nosiła tytuł *Ustrój Polski w myśli politycznej PPS-WRN, SL, SP i SN w latach 1939-1945*. W 2003 r. nakładem Wydawnictwa Naukowego Uniwersytetu Szczecińskiego ukazała się ona drukiem pod tytułem *Wizja Polski i myśli politycznej PPS-WRN, SL, SN i SP w latach 1939-1945*. Należy podkreślić, że licząca 238 stron praca spotkała się z zainteresowaniem historyków myśli politycznej i politologów.

Od 1986 r. była zatrudniona na stanowisku asystenta w Instytucie Politologii i Filozofii Uniwersytetu Szczecińskiego. Od 1993 r. do dnia dzisiejszego pracuje w Instytucie Politologii i Europeistyki Uniwersytetu Szczecińskiego (w latach 1993-2006 na stanowisku adiunkta a od 2006 r. na stanowisku starszego wykładowcy w Zakładzie Najnowszych Dziejów Politycznych i Problemów Etnicznych). W latach 2001-2008 zatrudniona była w Szczecińskiej Szkole Wyższej „Collegium Balticum”, gdzie pełniła m.in. funkcję dyrektora Instytutu Politologii i Katedry Nauk Społecznych.

Dorobek naukowy dr M. Giedrojć jest różnorodny. Liczy on ogółem 38 publikacji. Wszystkie one ukazały się po doktoracie. W dokumentacji habilitacyjnej dołączono ogółem 35 opracowań. W załączonym „Wykazie innych (nie wchodzących w skład osiągnięcia w punkcie I) opublikowanych prac naukowych” zabrakło dwu prac przesłanych recenzentowi:

1. „*A Serbsce?*” jako przykład działań na rzecz praw językowych mniejszości serbołużyckiej, w: *Mobilizacja a etniczność. Procesy mobilizacji mniejszości narodowych i etnicznych w województwie zachodniopomorskim na tle doświadczeń grup narodowościowych w innych*

regionach, pod red. M. Giedrojc, D. Kowalewska, M. Mieczkowska, Szczecin 2012 r. (str. 27-34).

2. *Decyzje polityczne włączające Pomorze Zachodnie w granice państwa polskiego*, „Acta Politica” 2004, nr 17 (str. 75-85).

W powyższym „Wykazie” brak jest nazw wydawnictw (w przypadku monografii i prac zbiorowych) oraz liczby stron. Jest to poważne utrudnienie w ocenie artykułów i opracowań opublikowanych w pracach zbiorowych. Tak np. aż 12 ocenionych publikacji to prace nie przekraczające 10 stron druku, w tym są prace liczące od 3 do 5 stron. Opracowania te z racji objętości mają charakter przyczynkowski co wpływa na ogólną ocenę całego dorobku naukowego dr M. Giedrojc. W dorobku tym, w przypadku 8 prac, habilitantka jest ich współautorką (od 20-50% udziału własnego).

W skład dorobku naukowego dr M. Giedrojc wchodzi trzy samodzielne monografie:

1. *Wizja Polski w myśli politycznej PPS-WRN, SL, SN i SP w latach 1939-1945*. Szczecin 2003.

2. *Kształtowanie tożsamości kulturalnej mieszkańców Pomorza Zachodniego w drugiej połowie XX wieku*. Szczecin 2005.

3. *Komisja Mniejszości Narodowych i Etnicznych Sejmu jako przedmiot polityki etnicznej (1989-2011)*. Szczecin 2014 – przedłożona jako rozprawa habilitacyjna.

Dr M. Giedrojc jest współautorką (wraz z M. Mieczkowską i J. Mieczkowskim) skryptu (podręcznika dydaktycznego) pt. *Stosunki wyznaniowe i etniczne w Polsce. Wybrane problemy*. Szczecin 2003. Habilitantka jest współautorką czterech prac zbiorowych (do oceny dorobku dołączone zostały dwie prace). Opublikowała 25 opracowań w pracach zbiorowych, które ukazały się głównie w Szczecinie, tj. macierzystym środowisku oraz w Zielonej Górze, Gdańsku, Warszawie, Toruniu, Poznaniu, Krakowie i Lublinie (nazw wydawnictw nie uwzględniono w stosownym wykazie). Dziesięć artykułów opublikowanych zostało w czasopiśmie naukowych. Z wyjątkiem jednego (5 stronicowego artykułu), który ukazał się na łamach poznańskiego „Przeglądu Politologicznego”, pozostałe ukazały się na łamach szczecińskich czasopism („Acta Politica”. Wydawca: Uniwersytet Szczeciński – 7 artykułów) oraz „Przegląd Zachodniopomorski” – 1 artykuł i „Europa Regionum” – jako sprawozdanie z konferencji (do oceny dostarczono niemieckojęzyczną wersję tego opracowania). Oznacza to, że habilitantka nie publikowała artykułów w recenzowanych czasopiśmie naukowych w Polsce (z wyjątkiem „Przeglądu Politycznego”), szczególnie tych o zasięgu ogólnopolskim. W recenzowanym dorobku brak jest pracy, która ukazałaby się poza granicami Polski (jedna praca została opublikowana w języku angielskim i jedna w języku niemieckim – obie

w szczecińskich wydawnictwach). Nie świadczy to korzystnie o pozycji naukowej habilitantki, której główna aktywność publikacyjna ogranicza się do środowiska szczecińskiego.

Wielce znamiennym jest fakt, iż w zestawieniu dorobku naukowego z dwudziestu lat nie znalazła się żadna recenzja pracy naukowej. Jest to przejawem szerszego a wielce moim zdaniem niepokojącego zjawiska, jakim jest niechęć badaczy do pisania recenzji (omówień) prac innych naukowców (pomijam liczbę punktów jakie można uzyskać za tą trudną i odpowiedzialną aktywność naukową, szczególnie w przypadku krytycznych artykułów recenzyjnych). Świadczyć to może o relatywnie niewielkiej skłonności do zapoznawania się z nową literaturą, szczególnie z publikacjami ukazującymi się zagranicą.

W latach 1997-2014 habilitantka uczestniczyła jako referentka w 35 konferencjach naukowych organizowanych przez renomowane ośrodki uniwersyteckie w Polsce m.in. Poznań, Zielona Góra, Olsztyn, Gdańsk, Lublin, Warszawa, Toruń oraz Szczecin. Raz występowała jako referentka na konferencji w Niemczech (1997 r.). Duża aktywność w „życiu konferencyjnym” świadczy pozytywnie o pozycji naukowej habilitantki w Polsce.

Dr M. Giedrojć uczestniczyła w realizacji różnych projektów i programów badawczych, w tym o zasięgu międzynarodowym – odbyła wizyty studyjne w Belgii oraz w Niemczech. Uczestniczyła w 3 konferencjach i seminariach w Niemczech. Pomimo składanych wniosków nie udało się jej uzyskać grantu badawczego (indywidualnego lub zbiorowego) w ogólnopolskich konkursach. Aktywnie uczestniczy w popularyzacji nauki (wykłady, konsultacje, seminaria, itp.). Wypromowała 26 licencjatów oraz 6 magistrów. Prowadzi zajęcia dydaktyczne m.in. z historii politycznej Polski i Europy, myśli politycznej, polityki zagranicznej Polski, mniejszości narodowych i etnicznych.

Pełniła m.in. odpowiedzialne funkcje z-cy dyrektora Instytutu Politologii, prodziekana ds. studiów zaocznych Wydziału Humanistycznego oraz była członkiem Senatu Uniwersytetu Szczecińskiego. Za aktywność naukową i organizacyjną otrzymywała nagrody rektorskie. Świadczy to o ponadprzeciętnej aktywności organizacyjnej na rzecz środowiska akademickiego.

Dr M. Giedrojć jest cenionym ekspertem z zakresu stosunków narodowościowych na Pomorzu Zachodnim, o czym świadczy m.in. jej udział w wyjazdowym posiedzeniu Sejmowej Komisji Mniejszości Narodowych i Etnicznych w Szczecinie w 2011 r.

W dorobku naukowym dr M. Giedrojć wyróżnić można cztery zasadnicze nurty badań:

1. Badania nad polską myślą polityczną z lat 1939-1945 ze szczególnym uwzględnieniem Stronnictwa Narodowego oraz Stronnictwa Ludowego, Stronnictwa Pracy i Polskiej Partii Socjalistycznej. Na uwagę zasługuje wspomniana monografia z 2003 r., w której znajdujemy interesujące rozważania na temat wizji politycznej i koncepcji ustrojowo-politycznej Polski i jej miejsca w powojennej Europie. Uzupełnieniem tej pracy są liczne studia publikowane w pracach zbiorowych oraz czasopismach naukowych, dotyczące m.in. stosunku do zachodniej granicy Polski czy mniejszości narodowych.
2. Przemiany społeczne na Ziemiach Odzyskanych w tym w szczególności kwestie tożsamości mieszkańców Pomorza Zachodniego i polityka wobec tego regionu. Na wyróżnienie zasługuje monografia z 2005 r. pt. *Kształtowanie tożsamości kulturowej mieszkańców Pomorza Zachodniego w drugiej połowie XX wieku* oraz liczne studia szczegółowe dotyczące tej problematyki.
3. Przemiany na pograniczu polsko-niemieckim. Na uwagę zasługują wyniki badań dotyczące tożsamości mieszkańców pogranicza oraz uprzedzeń i stereotypów Niemców i Ukraińców w świadomości mieszkańców Kresów Zachodnich Polski.
4. Zagadnienia mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce oraz polityki państwa polskiego wobec tych mniejszości. W tym nurcie badań mieści się rozprawa habilitacyjna poświęcona Sejmowej Komisji Mniejszości Narodowych i Etnicznych oraz cztery studia z 2014 r. poświęcone wybranym aspektom pracy tej komisji. Ważne miejsce w tym obszarze badań zajmuje obszerne opracowanie z 2003 r. poświęcone mniejszościom narodowym i polityce narodowościowej w Polsce w latach 1918-2000.

II. Uwagi o rozprawie habilitacyjnej

Ukoronowaniem wieloletnich badań nad polską polityką narodowościową jest obszerna monografia z 2014 r. dr M. Giedroja pt. *Komisja Mniejszości Narodowych i Etnicznych Sejmu jako podmiot polityki etnicznej (1989-2011)*, licząca 535 stron. Praca porusza ważny poznawczo i doniosły politycznie i społecznie problem, jakim jest instytucjonalny wymiar polskiej polityki narodowościowej po 1989 r.

Dotychczas w polskiej literaturze przedmiotu brak było opracowań analizujących w sposób kompleksowy teorii i praktyki badań polskiej polityki narodowościowej. Podstawowym pytaniem badawczym jest kwestia „czy i jak Komisja Mniejszości Narodowych i Etnicznych Sejmu kształtowała politykę etniczną w Polsce?” (str. 10).

Podstawowym walorem pracy jest dążność do połączenia krytycznej analizy z syntezą złożonych zjawisk politycznych, społecznych i historycznych.

Struktura pracy oraz jej ramy czasowe (1989-2011) nie budzą zastrzeżeń. Praca składa się z pięciu rozdziałów. Pierwszą osobliwością jest trzyszytyronicowe Wprowadzenie oraz brak Wstępu. Jego rolę pełni rozdział pierwszy noszący tytuł *Polityka etniczna w perspektywie politologicznej*. W rozdziale tym pomieszczony jest zakres pracy, cele i hipotezy badawcze, metodologiczne i stan badań oraz charakterystyka źródeł i zawartości pracy. Znajdujemy tam także rozważania na temat polityki narodowościowej jako przedmiotu badań oraz rozważania teoretyczne na temat pojęcia mniejszości narodowej i etnicznej.

Kolejny rozdział dotyczy polityki wobec mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce po 1945 r. Autorka wyróżnia dwa zasadnicze okresy: 1945-1989 oraz 1989-2011. Następnie pomieszczona jest charakterystyka organów państwa odpowiedzialnych za politykę narodowościową. Rozdział trzeci dotyczy działalności Komisji Mniejszości Narodowych i Etnicznych (KMNiE) w strukturze Sejmu w latach 1989-2011. W rozdziale czwartym i piątym pomieszczone są analizy dotyczące funkcji KMNiE w realizacji funkcji ustawodawczej i kontrolnej Sejmu. Szczególną uwagę autorka poświęca Ustawie o mniejszościach narodowych i etnicznych przyjętej przez Sejm w 2005 r. Pracę kończy krótkie, siedmiostronicowe zakończenie. Rozdziały II-V kończą się uwagami końcowymi, stanowiącymi podsumowanie rozdziału. Szkoda, że autorka nie dokonała tego zabiegu wobec rozdziału pierwszego, co stanowiłoby logiczną całość.

Praca napisana jest poprawnym językiem i charakteryzuje się dobrym stylem, co powoduje, że czyta się ją z zainteresowaniem. Treść rozprawy charakteryzuje się wysokim poziomem merytorycznym. Dominuje w niej refleksja z pogranicza politologii, prawa, historii oraz socjologii. Istotnym elementem jest opis podejmowanych zagadnień, przechodzący niekiedy w faktografię (np. str. 197-223).

Na pozytywną ocenę zasługuje warsztat badawczy habilitantki, który łączy różne metody i techniki badań. Jest to krytyczna analiza stanu badań oraz zastanych źródeł. Autorka wykorzystała techniki badań socjologicznych, np. obserwację uczestniczącą.

Za oryginalny wkład habilitantki w badania nad polityką narodowościową w Polsce uważam zastosowanie teoretycznych modeli polityki narodowościowej, przedstawionych w sposób kompetentny w rozdziale I (str. 37-55), do analizy konkretnej rzeczywistości politycznej, społecznej i prawnej po 1945 r. Autorka wyróżnia trzy typy polityki narodowościowej realizowanej w Polsce:

1. Polityka integracyjna w ujęciu asymilacyjnym (1945-1956),
2. Polityka integracyjna poprzez adaptację różnic (1956-1989),
3. Polityka integracyjna z elementami pluralistycznymi (po 1989 r.).

Autorka w pracy stosuje pojęcie polityka etniczna (etnopolityka) w miejsce ugruntowanego w polskiej refleksji naukowej pojęcia polityka narodowościowa lub polityka wobec mniejszości narodowych i etnicznych. Zasadność użycia tego pojęcia wyjaśnia jednak mało przekonująco: „Dla polityki państwa polskiego realizowanej wobec mniejszości narodowych i etnicznych w latach 1945-1989 stosowano pojęcie polityki narodowościowej, które występowało także do połowy lat 90. XX wieku. Pod koniec wieku i obecnie polityka ta częściej nazywana jest polityką etniczną lub etnopolityką. Wpływ na nowe podejście miało pojawienie się w granicach państwa polskiego nowych mniejszości [podkreślenie – A.S.], dokonane zmiany w zakresie prawa, oraz rzeczywisty udział przedstawicieli w jej realizacji” (str. 41).

Autorka nie wyjaśnia jednak jakie to „nowe mniejszości” pojawiły się pod koniec XX wieku na terenie Polski. Moim zdaniem nie ma przekonujących argumentów na ten temat. Trudno się także zgodzić ze stwierdzeniem, iż od tego czasu mamy do czynienia z zasadniczym przełomem w udziale przedstawicieli mniejszości w kreowaniu nowej polityki narodowościowej. Argument ten może być trafny w przypadku dążeń Ślązaków i Kaszubów do uzyskania statusu mniejszości narodowej lub etnicznej. Nie jest to jednak przedmiotem szerszej analizy w pracy. Mało przekonujący jest także argument, iż zmiana prawa automatycznie wpływa na rzeczywistość społeczną.

Przyjęcie terminologii anglosaskiej takiej jak polityka czy też stosunki etniczne (etnopolityka) w miejsce polityki czy też stosunków narodowościowych wprowadza niepotrzebne zamieszanie terminologiczne z uwagi na fakt wyraźnego rozgraniczenia w Polsce na gruncie np. socjologii narodu czy też polskiego ustawodawstwa, różnicy pomiędzy mniejszościami narodowymi, etnicznymi i regionalnymi (etnograficznymi). W przypadku tradycji anglosaskiej pojęcia etniczności i narodowości (mniejszości narodowej i etnicznej) traktowane są jako synonimy. Kwestia ta ma znaczenie praktyczne, które wpływa na precyzję wywodu w recenzowanej pracy. Tak np. na str. 37 autorka pisze o odmienności etnicznej usankcjonowanej prawnie. Na tym tle rodzi się pytanie czy chodzi o mniejszości narodowe (np. ukraińską) czy etniczne (np. łemkowską) czy też o obie łącznie. Nie wyjaśnia tej sprawy stwierdzenie, iż: „W krajach anglosaskich kategoria mniejszości etnicznej jest nadrzędna wobec mniejszości narodowej, która traktowana jest jako jej podtyp” (str. 61). W polskiej tradycji badawczej i prawnej jest odwrotnie. Por. np. A. Sakson, *Mniejszości narodowe w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem mniejszości niemieckiej*, „Kultura i Społeczeństwo” 1991, nr 4; T. Paleczny, *Mniejszości narodowe i etniczne w Polsce: typy tożsamości grupowej*, „Przegląd Humanistyczny” 2000, nr 5; T. Gardocka, *Mniejszości*

narodowe i etniczne – zagadnienia definicji, w: *Prawa mniejszości narodowych*, (red.) T. Gardocka, J. Sobczak. Toruń 2010.

Powyższe uwagi mają w znacznej mierze charakter dyskusji o podłożu terminologicznym, który nie wpływa w zasadniczy sposób na analizę autorki polityki wobec mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce po 1945 r.

Za podstawowy mankament opiniowanej pracy uważam nieuwzględnienie w dostateczny sposób zasadniczego sporu i konfliktu na tle narodowościowym jaki ma miejsce we współczesnej Polsce, tj. kwestii nieuznanych mniejszości etnicznych jakimi są Ślązacy, Kaszubi, Mazurzy i Warmiacy. Arbitralne decyzje polityczne, w tej kwestii znalazły swój wyraz w ustawie z 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych. Kwestia ta stanowi istotę sporu wokół mniejszości narodowych i etnicznych we współczesnej Polsce.

Istotny wpływ na szesnastoletnie procedowanie wokół wspomnianej ustawy oraz na jej ostateczny kształt miały obawy polityczne związanych z gremialnym akcesem po 1990 r. ludności autochtonicznej (rodzimej), tj. Ślązaków, Kaszubów, Mazurów i Warmiaków zamieszkających na Ziemiach Odzyskanych do różnych towarzystw mniejszości niemieckiej oraz deklarowana śląskość na obszarze Górnego Śląska czy też kaszubskość na Ziemiach Dawnych. Było to przejawem protestu wobec nieudolności państwa polskiego i jego polityki wobec tej ludności. Na „usztynienie” polskiej polityki narodowościowej istotny wpływ wywarły także wyniki Narodowego Spisu Powszechnego z 2003 r. i 2011 r., gdy okazało się, że największą mniejszością w Polsce są Ślązacy, których część liderów aspiruje do bycia odrębnym narodem.

Konsekwencje nieuznania Ślązaków, Kaszubów, Mazurów i Warmiaków za mniejszość etniczną są wielorakie. Mają one charakter polityczny oraz wpływają na procesy kształtowania się tożsamości wśród ludności rodzimej.

W środowisku Ślązaków, Kaszubów i Mazurów intensyfikacji uległy postawy zmierzające do wzmocnienia tendencji autonomicznych (np. Ruch Autonomii Śląska czy też Ruch Autonomii Mazur) lub też dążność do uzyskania formalnoprawnego statusu mniejszości narodowej. Świadczy o tym dobitnie działalność Stowarzyszenia Osób Narodowości Śląskiej i Związku Ludności Narodowości Śląskiej czy też Stowarzyszenia Osób Narodowości Kaszubskiej. Działania podejmowane przez powyższe i podobne im organizacje powodują liczne konflikty i antagonizmy wśród społeczności ludności rodzimej, wzmacniając lub wywołując nowe linie podziałów. Wpływają także niekorzystnie na relacje pomiędzy władzami państwowymi i samorządowymi różnego szczebla, a przedstawicielami ludności rodzimej. Doprowadzają także do rywalizacji o wpływy z mniejszością niemiecką. W tym

kontekście znamienne jest fakt, iż bezskuteczne okazały się starania kaszubskich i śląskich działaczy autonomicznych (m.in. Kaszebskiej Jednoty i Stowarzyszenia Osób Narodowości Śląskiej) w 2012 r. o uzyskanie statusu mniejszości etnicznej.

Nieposiadanie statusu mniejszości etnicznej przez Ślązaków, Kaszubów i Mazurów prowadzi do rozbieżnych interpretacji dotyczących ich formalnego miejsca w życiu społecznym i politycznym. Tak np. Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie stoi na stanowisku, iż Kaszubi są „społecznością etniczną żyjącą przez setki lat na pograniczu kulturowym”, podczas gdy Stowarzyszenie Osób Narodowości Kaszubskiej domaga się „wpisania Kaszubów jako mniejszości etnicznej na listę narodów chronionych mocą polskiej ustawy” z 2005 r.

Ustawa o mniejszościach z 2005 r. ustala, iż kryterium posiadania własnego państwa odróżnia mniejszość narodową od etnicznej. W tym stanie rzeczy Ślązacy, Kaszubi i Mazurzy nie mają szans na narodową identyfikację. Mogą jednak być zaliczani do grup etnicznych. Pozostaje sprawą otwartą czy społeczności te są narodem czy grupą etniczną. Badacze są generalnie zgodni, iż jest to grupa etniczna bądź grupa etniczna z elementami narodowościowymi, lecz nie będąca narodem. Nie oznacza to jednak, iż opcja śląska, kaszubska czy mazurska może być z góry administracyjnie dyskryminowana tylko dlatego, że nie stoi za nią żadne państwo. Nie można także wykluczyć faktu, iż w przyszłości z silnie ukształtowanej własnej odrębności może powstać naród, który konstytuuje się w długotrwałym procesie historycznym.

Powyżej zarysowane kwestie zostały marginalnie potraktowane w opiniowanej pracy. Podobnie potraktowane zostały zależności pomiędzy traktowaniem mniejszości narodowych w Polsce i krajach sąsiedzkich, np. status prawny mniejszości niemieckiej w Polsce i brak takiego statusu dla polskiej mniejszości narodowej we współczesnych Niemczech czy też dyskryminacyjna polityka wobec Polaków na Litwie a sytuacja Litwinów w Polsce. Autorka marginalnie traktuje także realnie występujące konflikty na tle narodowym i etnicznym we współczesnej Polsce, np. konflikty wokół społeczności romskiej, czego spektakularnym przejawem był np. pogrom Romów w Mławie w 1991 r. Problemy te doczekały się bogatej literatury przedmiotu, np. *Ślązacy, Kaszubi, Mazurzy i Warmiacy – między polskością a niemieckością*, (red.) A. Sakson, Poznań 2008 (tamże obszerna literatura przedmiotu); A. Sakson, *Konflikty na tle narodowościowym we współczesnej Polsce*, w: *Konflikty społeczno-polityczne w III Rzeczypospolitej*, (red.) A. Wojtas, M. Strzelecki, Warszawa 2001.

Rozprawa habilitacyjna ukazała się w wydawnictwie wydziałowym w którym zatrudniona jest dr M. Giedroń. Najpewniej z braku dostatecznych środków finansowych

praca nie została opracowana przez redaktora (wykazano jedynie nazwisko korektorki). Fakt ten spowodował, iż w pracy występują różne usterki i błędy np. w zapisie pisowni tytułów czasopism (np. nie „Masurische Strochen Post” a „Masurische Storchenpost” str. 191, „Sprawy Narodowościowe” na str. 74 i 77), niewłaściwe przypisy (np. nr 3 na str. 71), zapisy nazwisk (np. H. Galus a nie Gallus na str. 79), traktowanie redaktorów pracy jako jej autorów (np. na str. 71), braku przypisów (np. na str. 191), niewłaściwa kolejność publikacji w bibliografii (str. 530), brak nazwiska autorów pracy i błędny zapis (np. praca Z. Bloka na str. 531), itp.

Tytułem uzupełnienia warto nadmienić, że w ramach Serii *Mniejszości Narodowe i Etniczne w Polsce*, której wydawcą jest Sejmowa KMNiE ukazały się także następujące publikacje:

- *Czesi*, pod red. L.M. Nijakowskiego, Warszawa 2012;
- *Litwini*, pod red. L.M. Nijakowskiego, Warszawa 2013;
- *Ormianie*, pod red. B. Machue-Telus, Warszawa 2014

Autorka wielokrotnie powołuje się na niepublikowaną pracę H. Chałupczaka (np. na str. 69). Praca ta pod tytułem *Paradygmat badawczy polityki etnicznej jako polityki publicznej państwa* ukazała się w pracy zbiorowej pt. *Mniejszości narodowe i etniczne w Polsce i Europie. Aspekty polityczne i społeczne* (red.) A. Sakson, Toruń 2014.

III. Konkluzje

Powyższe uwagi krytyczne nie wpływają na generalnie pozytywną ocenę rozprawy habilitacyjnej. I z tego względu, a także z uwagi na dorobek naukowy oraz udokumentowane umiejętności warsztatowe, aktywność badawczą i organizacyjną wnoszę o dopuszczenie dr Marzenny Giedrojc do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego.

Audnej Sakson

Poznań, 10 sierpnia 2015 r.